

Валерія Коваль
студентка 4 курсу спеціальності "Міжнародне право"
Сумського державного університету

Злочин геноциду і покарання за нього

Незважаючи на розвиток людства і загальний поступ цивілізації, однією з найактуальніших проблем нашого часу є злочини проти миру і безпеки людства. До цієї когорти належать міжнародні злочини, які представляють собою найбільшу небезпеку, як от: агресія, військові злочини, злочини проти людяності, колоніалізм, геноцид, апартеїд, рабство, екоцид [1].

Ми вважаємо, що в ході військової агресії Росії проти України було вчинено не тільки повторювані епізоди воєнних злочинів, а здійснено спробу вчинити геноцид. Саме на останньому, як на «злочині злочинів» ми зупинимося у цій роботі більш детально.

Уперше у науковій літературі термін геноциду як «старої практики в її сучасному розвитку» було введено Рафаелем Лемкіном у 1944 році. У своїй книзі «Правління держав Осі в окупованій Європі: закони окупації, аналіз уряду, пропозиції щодо відшкодування», яка була опублікована одночасно зі звільненням багатьох концентраційних таборів смерті в Польщі [2], автор доводив, що геноцид є окремим видом злочинів.

Свого часу Лемкіна цілком захопила ідея, що геноцид – огидний злочин, відповідальність за який може врегулювати лише міжнародне право. Що тільки міжнародне право має відповідь на запитання, як учинити з тими, хто вдався до цього жахливого злочину. І він їде на міжнародну юридичну конференцію Ліги Націй – їде туди фізично в 1933 році, звертається до її учасників і представляє свою ідею [4].

Далі Лемкін продовжує спроби домогтися того, щоб термін "геноцид" став важливим поняттям міжнародного права. Зрештою, в 1946 році відбувся Нюрнберзький процес, який відкрив широкій громадськості очі на злочини країн Осі.

На міжнародному рівні геноцид був визнаний злочином згідно з міжнародним правом у резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 11 грудня 1946 року, що закликала розглядати геноцид як злочин із універсальною юрисдикцією відповідно до національного законодавства та стимулювала до внутрішньої співпраці всіх держав для координації міжнародного судового переслідування геноциду [2]. Через два роки легальне визначення геноциду віднайшло своє закріплення у Конвенції про попередження злочину

геноциду та покарання за нього (далі – Конвенція), прийнятій у Парижі 9 грудня 1948 року. Визначення геноциду, що міститься в статті II Конвенції, чітке і вичерпне. Отже діями, які являють собою геноцид, є:

а) вбивство членів такої (національної, етнічної, расової чи релігійної – уточнення додане автором) групи;

б) заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи;

в) умисне створення для групи таких життєвих умов, які розраховані на повне чи часткове її фізичне знищення;

г) заходи, розраховані на запобігання дітонародженню в середовищі такої групи;

д) насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу.

Отже злочин геноциду передбачає три ключові невід'ємні складові:

– здійснення будь-якого з діянь, передбачених статтею II;

– здійснення їх проти захищеної групи (національної, етнічної, расової чи релігійної);

– здійснення з метою знищити таку групу цілком або частково.

Будь-яке з діянь, зазначених в статті II, може кваліфікуватися як геноцид, а не як військовий злочин чи злочин проти людяності, лише якщо воно спрямоване проти захищеної групи з метою знищити її цілком чи частково [3].

Геноцид був способом, яким стародавні імперії та народи від асирійців і євреїв до греків і римлян виражали своє вбивче вчення щодо уявних чи справжніх ворогів, у той самий час плекаючи свою ідентичність [4]. Ближче до нашого часу, у ХХ столітті, мали місце злочини страхітливих пропорцій: турецьке побоїще-геноцид вірмен, сирійських християн і понтійських греків; нацистський геноцид євреїв, синті та ромів, радянських військовополонених та власних громадян з інвалідністю. Під кінець ХХ століття у Руанді хуту здійснили геноцид народу тутсі в 1994 році, а в Югославії серби – геноцид боснійських мусульман у Сребрениці в 1995 році.

На жаль, окремі дії РФ у поточному збройному конфлікті з Україною мають ознаки геноциду. Зокрема, 17 березня 2023 року Міжнародний кримінальний суд видав ордери на арешт Володимира Путіна та Марії Львової-Белової, звинувативши їх у незаконному переміщенні та незаконній депортації населення (дітей) з окупованих територій. Не зважаючи на те, що первісно ці дії були кваліфіковані МКС як військовий злочин [5], насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу є одним із способів вчинення геноциду.

Зважаючи на актуальність теми та на важливість її належної артикуляції перед міжнародним співтовариством з боку України, ми вважаємо що вивчення теми геноциду потребує подальшої уваги вітчизняних науковців і відкриває широкі перспективи для подальших розвідок і досліджень.

Література

1. Хаустова М.Г. Сутність поняття злочину геноциду. *Порівняльно-аналітичне право*, 2019. № 1. С. 73-76.

2. Івчук Ю.Ю. Поняття «геноциду» як міжнародного злочину та особливості притягнення до відповідальності у світлі збройної агресії російської федерації проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №. 4. С. 685–687.

3. Синюк О. Що таке злочин геноциду, як його довести і чи є ознаки геноциду українців. *ZMINA*, 2022. URL: <https://zmina.info/instructions/shho-take-zlochyn-genoczydu-yak-jogo-dovesty-i-chy-ye-oznaky-genoczydu-ukrayincziv/>(дата звернення: 15.10.2024).

4. Історична правда. Світова історія геноциду. Лекція Нормана Наймарка. *Історична правда*, 2015. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/560d25602670e/>(дата звернення: 15.10.2024).

5. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova. International Criminal Court, 17 March 2023. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**